

Helsingin kaupunki
Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta

Tämä on Helsingin kaupungin
vammaisneuvoston hyväksymän
asiakirjan sähköinen versio.

Viite: HEL 2025-017792 T 02 05 00

Asia: Vammaispalvelujen lyhytaikaisesta huolenpidosta perittävät ylläpitomaksut

Vammaisneuvosto kiittää lausuntopyynnöstä. Lähtökohtaisesti vammaisneuvosto suhtautuu hyvin kriittisesti vammaispalvelujen asiakasmaksujen korotuksiin, eikä pidä hyvänä maksukorotuksia tai päätöksenteossa olevia uusia lyhytaikaisen huolenpidon maksuja.

Asiakasmaksujen korotukset koskettavat usein kaikkein pienituloisimpia kaupunkilaisia ja heikentävät vammaisten ihmisten yhdenvertaisen elämän edellytyksiä.

Toteutuessaan sotepe-lautakunnalle esitetyt päätökset keräisivät asiakasmaksutuottoina pelkästään lyhytaikaisen huolenpidon palveluista vähintään 380 000 euroa, jotka kohdistuvat noin 500 käyttäjään.

Vammaisneuvoston mielestä asiakasmaksujen korotusesityksessä ei riittävästi oteta huomioon vammaisten ihmisten yksilöllisiä tarpeita, perheiden tukemista eikä vammaispalvelulain henkeä. Korkeat maksut usein sulkevat asiakkaita pois palvelujen piiristä.

Palveluja ja hoitoja käyttävät usein samat henkilöt. Siten vammaisten ihmisten kustannukset saattavat nousta vuositasolla tuhansien eurojen tasolle. Vammaisten ihmisten tulot, kuten takuueläke, kansaneläke, työkyvyttömyyseläke tai muut tulot ovat pieniä. Siten vähäisetkin asiakasmaksut ovat kohtuuttomia.

Asiakasmaksut kohdistuvat usein samoihin henkilöihin. Samalla henkilöllä on usein erilaisia sairauksia, jotka vaativat myös sairaanhoitoa tai lääkityksiä.

Kokonaiskustannusten nousu muodostuu kohtuuttomaksi ottaen huomioon ensisijaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelumaksujen taso Helsingissä.

Lyhytaikaisen huolenpidon maksujen korotukset vaikeuttavat palveluihin hakeutumista ja jopa estää niiden saannin, koska palveluihin ei ole varaa eikä osaamista hakea palvelumaksujen sopeuttamista. Lyhytaikaisia huolenpidon päiviä saatetaan karsia jatkossa vammaisten ihmisten perheissä. Omaiset uupuvat ja heidän vammaisten läheistensä hoito vaarantuu.

Vammaisneuvosto esittää sotepe-lautakunnalle, että vammaispalvelulain mukaiset lyhytaikaista huolenpitoa koskevat asiakasmaksut tulee jättää perimättä alle 18-vuotiailta.

Alle 18-vuotiailta ei tule periä maksua lyhytaikaisena laitoshoitona järjestetystä lyhytaikaisesta huolenpidosta. Tiedossa on, että esimerkiksi osalla kehitysvammaisten lasten perheistä on vaikeuksia käyttää jo nykyisin harkinnanvaraisena myönnettyjä lisävapaita kustannusten vuoksi.

Esityksen mukainen maksullisuus alle 18-vuotiaiden lasten palveluista ei tue uuden vammaispalvelulain mukaisesti lapsen mahdollisuutta asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään, koska palvelujen puuttuessa perhe uupuu.

Vammaisneuvosto ehdottaa, että lyhytaikaisen huolenpidon palveluvalikkoon lisätään maksuton lyhytaikainen tuntiperustainen huolenpitopalvelu, joka tuodaan perheen kotiin.

Kun palvelu toteutetaan perheen kotona, siitä ei muodostu esimerkiksi ateriamaksuja tai vuokria, sillä perhe itse vastaa niistä. Palvelun tulee olla matalan kynnyksen jatkuvaa pientä apua arkeen. Kyse voi olla siis esimerkiksi vanhemman tunnin mittaisesta liikuntahetkestä, tai se voi olla säännöllinen kahden tunnin asiointimeno kerran viikossa tai aamuisin vammaisen oppilaan kouluunlähdön apu.

Vammaisella lapsella on oikeus saada vammaispalvelulain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa, jos kunta ei järjestä perusopetuslain perusteella sellaista aamu- tai iltapäivätoimintaa, joka vastaa vammaisen lapsen yksilöllisiin tarpeisiin (ks. esim. THL:n sivut).

Esityksen palveluissa ei ole otettu huomioon edellä kuvatun tyyppisiä vammaisten ihmisten perheiden yksilöllisiä tarpeita. Tämä lyhyt, yleensä 1–2 tunnin mittainen tarve ja siihen liittyvä palvelu tulee tarjota myös kotiin vietävänä.

Uuden vammaispalvelulain lyhytaikainen huolenpito on tarkoitettu tukemaan perhettä ja mahdollistamaan hengähdys- ja virkistyshetket, jotta perheet jaksavat arjessa. Myös THL:n näkemyksen mukaan on tärkeää, että palvelu toteutetaan ensisijaisesti vammaisen henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaan. Hyvin toteutettu lyhytaikainen huolenpito mahdollistaa vammaisen henkilön kotona asumisen myös silloin, kun hän tarvitsee ja saa perheeltään paljon tukea ja huolenpitoa.

Vammaisneuvosto esittää, ettei toisen asteen opiskelijoiden iltapäivähoidossa ja loma-ajan toiminnassa oteta käyttöön maksuja. Osa asiakkaista jättää maksujen vuoksi syömättä päivien aikana. Huolenpidosta peritään joka tapauksessa maksu, joten on kohtuutonta periä erikseen maksuja ruokailuista tai välipaloista.

Vammaisneuvosto pitää tärkeänä, että kaupunki varmistaa seurannan ja tiedonsaannin vammaisten asiakkaiden ja heidän perheidensä erilaisten maksukattojen täyttymisestä. Maksuvapautusten hakemisesta tiedon tulee olla saavutettavaa ja vammaisia ihmisiä on tuettava maksuvapautuksen hakemisessa.

On kohtuutonta syyttää vastuu vammaiselle henkilölle itselleen tai hänen omaisilleen. Maksukyvyttömyyden arvioinnissa tulee palvelujen myöntävän tahon olla aloitteellinen, kun kyse on vammaisista ja pitkäaikaissairaista asiakkaista. Vammaisten ihmisten perheissä saattaa puuttua osaamista ja jaksamista hakea apua maksuvaikeuksissa.

Helsingin kaupungin tulee rakentaa järjestelmä, jossa seurataan kaikkia maksukattoihin oikeuttavien asiakasmaksujen kertymistä. Maksukattojen täyttymisen seuranta tulee tapahtua maksujärjestelmän kautta suoraan ja tiedottaminen asiasta tulee olla saavutettavaa vammasta riippumatta.

Asiakasmaksujen kokonaisvaikutus tulee arvioida kunkin asiakkaan osalta yksilöllisesti. Maksut tulee sopeuttaa tai jättää perimättä maksukyvyn arvioinnin jälkeen, kuten vammaispalvelulaissa edellytetään.

Helsingin vammaisneuvosto

Sirpa Puhakka
puheenjohtaja

Kristiina Karhos
varapuheenjohtaja

Arzu Caydam-Lehtonen
varapuheenjohtaja